

Ks. Dariusz Chromy

Dysertacja jest zatytułowana „Duszpasterstwo parafialne w diecezji krakowskiej w świetle wizytacji biskupich (1781-1785)”. W pracy zostało omówione zagadnienie duszpasterstwa parafialnego w diecezji krakowskiej pod koniec XVIII wieku. Podstawowym źródłem pracy była wizytacja generalna, która została przeprowadzona w latach 1781-1785. Wizytacja została przeprowadzona w języku polskim. Tomy wizytacyjne znajdują się w archiwach kościelnych Kielc, Krakowa, Lublina oraz Sandomierza.

Diecezja krakowska w omawianym czasie była podzielona pomiędzy Rzeczpospolitą, Królestwo Prus, Cesarstwo Austriackie oraz księstwo siewierskie. Wizytacja objęła tylko tereny znajdujące się w granicach Rzeczypospolitej bez dwóch dekanatów krakowskich. Ordynariuszem był biskup Kajetan Sołtyk, który zebrał wokół siebie dobrych współpracowników. Należy wspomnieć zwłaszcza biskupa pomocniczego Franciszka Potkańskiego oraz archidiakona krakowskiego i późniejszego sufragana krakowskiego ks. Józefa Olechowskiego. W 1782 roku bp K. Sołtyk został pozbawiony władzy biskupiej i zamknięty w pałacu w Kielcach. Powodem była choroba psychiczna. Władzę w diecezji krakowskiej jako administrator przejął koadiutor Michał Poniatowski. Był wówczas biskupem płockim. Wizytacja rozpoczęta za bp. K. Sołtyka była kontynuowana przez bp. M. Poniatowskiego.

Praca prezentuje duchownych, którzy byli zaangażowani w prowadzenie duszpasterstwa. W pierwszym rzędzie byli to proboszczowie. Pomagali im duchowni, którzy byli wikariuszami, mansjonarzami, prebendarzami, altarystami. Było wśród nich dużo duchowieństwa zakonnego. Ważnym elementem potrydenckiej reformy było dobre życie moralne duchownych. Akta wizytacyjne prezentują wzór kapłana - duszpasterza.

Duszpasterstwo potrydenckie było skoncentrowane wokół życia sakramentalnego oraz nauczania katechetycznego i głoszenia Słowa Bożego. W parafiach jako stały element miało istnieć „ordo devotionis”, czyli uporządkowana forma kultu Bożego oraz nauczania wiernych. Powszechne były w parafiach diecezji krakowskiej bractwa religijne oraz troska o chorych i starszych. W części parafii istniały szkółki. Funkcjonowały przeważnie w miastach i miasteczkach.

Wiernym świeckim nie zostało poświęcone dużo miejsca w aktach wizytacyjnych. Można z nich poznać dobrze ilość wiernych oraz wielkość okręgu parafialnego. Bliżej zostali zaprezentowani kolatorowie oraz służba kościelna.

Kraków 29.02.2024

Ks. Dariusz Chromy